

Dijital Kütüphanecilik: Türkiye’de 2000-2024 Yılları Arasında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Yasemin KIRKIL

Yüksek Lisans Öğrencisi
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı
yasemin.kirkil1@ogr.sakarya.edu.tr
ORCID: 0009-0009-8175-6590

Doç. Dr. Tuğçe BORAN

Sakarya Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü
gureltugce@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-5674-4090

Özet

Günümüzde meydana gelen teknolojik değişmeler ile kullanıcıların ve kurumların yapısında bazı gelişmelerin yaşandığı ve dijitalin daha fazla önem kazandığı gözlemlenmektedir. Bu çalışmanın amacını, Türkiye’de 2000-2024 yıllarını kapsayan süreçte Ulusal Tez Merkezi’nde “dijital kütüphanecilik” konusunda yayınlanan lisansüstü tezlerinin incelenmesi ve alana yönelik eğilimlerin saptanması oluşturmaktadır. Çalışmada içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. 2000-2024 yılları arasında “kütüphane” konulu 1418 tez bulunurken, başlıklarında dijital kavramların yer aldığı 73 adet tez araştırmaya dahil edilmiştir. Başlıklarda en çok “Elektronik Bilgi/ Kaynak/ Ortam/ Yayın”, kelimelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. 26 tezde “belgesel kaynak/literatür” analiz yöntemi, 39 tezde anket tekniği kullanılmıştır. En çok tez Ankara Üniversitesi SBE öğrencileri tarafından yazılmıştır. 2000-2013 yılları arasında her yıl tez yayınlanmadığı fakat 2014 ve sonrasında her yıl tez yayınlandığı saptanmıştır. Gerekli literatür taraması sonucunda 2000-2024 yılları arasında dijital kütüphanecilik konusunda yayınlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesine yönelik herhangi bir akademik çalışmaya rastlanmaması araştırmanın önemini vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Dijitalleşme, dijital dönüşüm, kütüphane, dijital kütüphanecilik, sanal kütüphanecilik.

•••••

Makale geliş tarihi: 21.10.2024 • Makale kabul tarihi: 25.11.2024
Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi • © 2024 • 11 (2) • güz: 152-175

Digital Librarianship: An Examination of Graduate Theses Between 2000-2024 in Turkey

Yasemin KIRKIL

M.A. Student
Sakarya University
Institute of Social Sciences
Department of public Relations and Advertising
yasemin.kirkil1@ogr.sakarya.edu.tr
ORCID: 0009-0009-8175-6590

Assoc. Prof. Dr. Tuğçe BORAN

Sakarya University
Institute of Social Sciences
Department of public Relations and Advertising
gureltugce@yahoo.com
ORCID: 0000-0001-5674-4090

Abstract

Today's technological changes and some developments in the structure of users and organizations and digital is gaining more importance. The aim of this study, In the period covering the years 2000-2024 in Turkey, the National Thesis Center librarianship” and to examine the postgraduate theses published in the field of librarianship. to determine the tendencies towards the “new trends” in the field of education. Content analysis method in the study used. 1418 theses on “library” between 2000-2024 while there are 73 theses with digital concepts in their titles. included in the research. The most common title was “Electronic Information/Source/ Media/ Broadcasting”, where the words was identified. 26 theses used the “documentary source/literature” analysis method, 39 survey technique was used in theses. Most theses were conducted at Ankara University SBE written by students. Thesis every year between 2000-2013 but it was found that theses were published every year from 2014 onwards. As a result of the necessary literature review, it was found that between the years 2000-2024, digital for the examination of graduate theses published in the field of librarianship The lack of any academic study emphasizes the importance of the research.

Keywords: Digitalization, digital transformation, library, digital librarianship, virtual librarianship.

•••••

Submission date: 21.10.2024 • Acceptance date: 25.11.2024
Maltepe University Faculty of Communication Journal • © 2024 • 11 (2) • fall: 152-175

Giriş

Evrensel bir gelişme aracı olarak kullanılan bilişim teknolojilerinin, küreselleşen dünya sayesinde vazgeçilemeyen bir etken haline geldiği düşünülmektedir. Bununla birlikte günümüzde ve gelecekte her alanda dijitalleşmenin artacağı öngörülmektedir. Dijitalleştirme genel anlamda, elektronik sistemlerde algılanmakta güçlük çeken, yapılandırılmayan bilgilerin elektronik ortamlarda algılanabilen ve yapılandırılan biçime dönüştürülmesi olarak açıklanmaktadır (Külcü, 2010: 297).

İlgili literatür incelendiğinde 2019 yılında meydana gelen Covid-19 virüsü sonucunda dijitalleşmenin daha fazla artmasına ilişkin birçok araştırma ile karşı karşıya kalınmıştır. Alışkanlıkların değiştiği pandemi sürecinde; bireylerin her alanda daha dikkatli oldukları, eski alışkanlıkların farklılaştığı gözlemlenmiştir. Enformasyon teknolojilerinin sunduğu yeni olanaklar karşımıza çıkan tüm süreçleri çok hızlı bir şekilde dijitalleştirebilmemize olanak sağlamıştır (Kara ve Karanfiloğlu, 2020: 88).

We Are Social'ın raporuna göre dijital dönüm noktalarında önemli değişimler yaşanmaktadır. We Are Social ve Meltwater iş birliğiyle yayınlanan Dijital 2024 Küresel Genel Bakış Raporu'nda göze çarpan değişikliklerin bazıları şu şekildedir:

- 2024 başlarında kişisel cep telefonu kullananlar 5,61 milyar seviyesine ulaşmıştır. GSMA Intelligence'in yaptığı araştırma sonucunda tüm nüfus baz alındığında mobil cihaz kullananların %69,4 ve toplam nüfusun 2023'ten itibaren 138 milyon arttığı ortaya konmuştur.
- 2024 verilerine göre dünyada var olan insanların %66'sından fazla kişi internet kullanmaktadır. Küresel kullanıcı toplamı ise 5,35 milyar olarak belirlenmiştir.
- 2023 başından bu yana internet kullanıcı sayısında 97 milyon yeni kullanıcı ve buna bağlı olarak %1,8 artış gözlemlenmiştir.
- GWI aracılığıyla devam eden araştırmalar sonucunda; sıradan internet kullanıcısının her gün 6 saat 40 dakika çevrimiçi olduğunu saptanmıştır.
- Aktif sosyal medya kullanıcı kimlikleri incelendiğinde 5 milyar sınırının aşıldığı gözlemlenmiştir (We Are Social, 2024).

Dijitalleşmenin daha fazla kullanılmaya başlanmasıyla birlikte bilişim teknolojileri günden güne itici güç haline gelmiştir (Ersöz ve Özmen, 2020: 171). Bu çerçeveden bakıldığında

bilişim teknolojilerinin dünyaya sunmuş olduğu teknolojik araçların, dijitalleşmenin gelişmesine zemin hazırladığı görülmektedir.

Gelişen dijitalleşmeyle kütüphanelerde de bazı değişimler yaşandığı gözlemlenmektedir. Özellikle yazma eserler alanında karşımıza çıkan, bir kez kaybolduklarında yerine bir daha getirmekte zorluk yaşanan nadir eserlerin sonraki nesillere aktarılabilmesi için dijital kütüphaneler önemli bir faktör olarak bilinmektedir (Demirtel v.d., 2023: 334).

Bu çalışmanın amacı, 2000-2024 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi’nde dijital kütüphanecilik konusuyla ilgili yayınlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin incelenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini Ulusal Tez Merkezi’nde kütüphanecilik alanında yayınlanan 1418 adet tez oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2000-2024 yılları arasında kütüphane konulu yayınlanan 1418 adet tez içerisinde başlıklarında dijitalleşme ile ilgili kavramların yer aldığı 73 adet tez oluşturmaktadır. Yayınlanan tezler 04.03.2024 ve 05.08.2024 tarihleri arasında incelenerek, elde edilen sonuçlar çalışmaya eklenmiştir.

İlerleyen bölümlerde öncelikli olarak dijital dönüşüm ve dijital kütüphanecilik kavramları ele alınacak ve çalışmanın metodoloji bölümünden sonra elde edilen bulgular tablolastırılarak aktarılacaktır. Sonuç bölümünde araştırma sorularının cevaplarına yer verilerek, konuya ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

Dijital Dönüşüm

Literatürde, dijital dönüşüm kavramı için farklı tanımların yer aldığı gözlemlenmiştir. Dijital çağ ile başlayan dijital dönüşüm kavramını açıklamaya başlamadan önce medya teorisyeni olarak bilinen Kanadalı Marshall McLuhan’ın “Küresel Köy” kavramına değinmenin gerekli olduğunu düşünülmüştür.

Gutenberg’in matbaayı bulması ile alfabenin görsel baskısı yeni bir yükselişe sahne oluşturmuş var olan düzen değişmiş ve sözlü kültür olarak bildiğimiz kültürden yazılı kültüre doğru bir geçiş başlamıştır (McLuhan ve Powers, 2020: 72). Sözlü kültürden yazılı kültüre evrilen bu geçiş ile haber medyası da elektronik kültüre doğru ilerlemiştir. McLuhan’ın “Küresel Köy” olarak adlandırdığı bu yeni düzenin de günümüz medya sisteminin zeminini oluşturduğu düşünülmektedir. 20.yüzyılın en büyük medya teorisyeni olarak adlandırılan McLuhan; 1960’lı yıllarda yazdığı eserlerde internetin ve Facebook’un meydana geleceğini haber vermiştir (Atalay, 2018: 28). McLuhan’a (1962: 31) göre elektromanyetik keşifler, insan ilişkilerinde bütünüyle eş zamanlı bir alan oluşturmuş ve bu doğrultuda “Küresel Köy”

var olmuştur. Bu çerçeveden bakıldığında küresel köy haline gelen yeni düzende insanlar her bilgiye aynı anda ulaşmış ve öğrenmeye başlamışlardır.

Ağlar, insan deneyiminde eski bir örgütlenme biçimi olsa da bilgi çağının karakteristiği olan dijital ağ teknolojileri, sosyal ve örgütsel ağlar sayesinde sonsuz genişlemelere ve yeniden yapılandırılmalara izin verecek şekilde güçlendirilmiştir (Castells, 2011: 1968). Bu açıklama doğrultusunda ulusal sınırların dışına yayılan ağ toplumunun, kendisine küresel bir sistem kurduğu söylenebilmektedir.

En çok bilinenin tersine dijital kavramı sadece elektronik cihazlar değil, verinin elektronik şekilde işlenip gösterilmesi olarak ifade edilmektedir (Bozkurt vd., 2021: 36). Teichert (2019: 1674) de dijital dönüşümün kendisini bir süreç olarak ifade etmiştir. Yine bir başka görüşe göre aslında dijitalleşmenin tamamen yeni bir olgu olmadığı, verilerin yarım yüzyıldan fazladır dijital olarak işlendiği ve değiş tokuş edildiği gözlemlenmiştir (Tarakçı & Göktaş, 2021: 74). Bu ifadeden yola çıkıldığında dijitalleşmenin uzun zamandır hayatımızda olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Dijital dönüşüm aynı zamanda kuruluşların ürün, hizmet ve iş modellerini geliştirmek ya da iyileştirmek amacıyla devamlı dijital inovasyon ile meşgul olunan süreçlerini de ifade etmektedir (Skog, 2019: 5). Bu çerçeveden bakıldığında kuruluşların dijital dönüşümde yeni değer yaratmak için operasyonel yapılarında daha derin değişiklikler yapmaları gerektiği düşünülmektedir. Yukarıda yer alan bölümde dijital dönüşüm kavramı hakkında literatür taramasına yer verilmiştir. Aşağıda yer alan bölümde ise araştırmanın asıl odağını oluşturan dijital kütüphanecilik kavramı hakkında gerekli açıklamalarda bulunulacaktır.

Dijital Kütüphanecilik

Dijital kavramının günümüzde her alanda olduğu gibi kütüphanecilik çalışmalarında da önem teşkil ettiği düşünülmektedir. Kütüphaneler, 20. yüzyılın ortalarına kadar geleneksel işlevlerini, yani basılı kaynakları düzenleme ve toplama sorumluluklarını, köklü değişimlere uğratmadan sürdürmüşlerdir (Üstün, 1994: 217). Fakat günümüz dünyasında teknolojik faaliyetlerin önem kazanmasıyla kütüphanelerin de dijitalleşmeye önem verdikleri düşünülmektedir. Sarıtaş v.d.'ne (2017: 96) göre günümüzde internetin hızla gelişmesi ve yaygın kullanıma sahip olması, yaşantımızın her noktasında köklü değişimlere yol açmıştır. Bu açıklamada yazarların, internetin değişim halinde olmasına vurgu yaptığı görülmektedir.

Teknolojinin her geçen gün daha fazla gelişmesi ve dünyanın bilgiye ve ileri teknolojiye uyum sağlaması sonucunda, bilgi/belge merkezi olan kütüphanelerin bu değişimlere seyirci

kalmadığı görülmektedir (Bezirci & Aras, 2022: 2). Bilgi teknolojilerinin en yaygın şekilde kullanıldığı kütüphanelerde kullanıcı beklentilerinin karşılanması için yenilikçi iletişim modelinin ve bilgiye erişim yollarının benimsenmesi gerekmektedir (Ernest Mnzava, 2020: 9). Bu açıklama dikkate alındığında yenilikçi iletişim modelinin benimsenmesi sonucunda kütüphanelerin dijitalliğe daha çok yaklaşacağı düşünülmektedir. Vannevar Bush (1945: 37) “The Atlantic” dergisinde kaleme aldığı “Düşündüğümüz Gibi” adlı araştırmasında farklı tanımlamalarla anılan “dijital kütüphane” kavramına yönelik bazı açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamalarında; kütüphanelerin bilime faydalı olması için gereken kayıtları devamlı bir süreçte genişletmesi, saklaması ve o kayıtlara başvurulması gerektiğini öne sürmüştür. Bu çerçeveden bakıldığında yapılan tanımlamanın dijital kütüphanecilik kavramı ile bağlantılı olduğu düşünülmüş ve literatüre kazandırılmıştır.

1950’li yıllardan bu yana internet ve bilgisayar teknolojilerinde yaşanan gelişmeler; ağ teknolojisinin bir tek noktadan daha uzak noktalara ulaşmaya olanak vermesi sonucunda, geleneksel kütüphanelere dijital kütüphaneleri oluşturma fırsatı tanımıştır (Keralapura, 2009: 185). Licklider (1965: 6) kütüphaneler hakkında görüş sunanlar arasında yer alarak yıllar önce kütüphanelerin ilerleyen zamanlarda çok yenilikçi ve farklılaşmış yapıya kavuşacağını belirtmiştir.

Teknolojinin giderek gelişmesiyle birlikte bilgide sınırların kalkmasına ve dünyanın küreselleşmesine uyum sağlayamayan geleneksel kütüphaneler sadece bulunduğu çevreye hizmet veren yapılar haline gelmişlerdir (Kutluca ve Yalman, 2016: 346). Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda teknolojinin gelişmesiyle geleneksel kütüphanelerin dijital kütüphanelere evrildiği görülmektedir. Göçoğlu v.d.’ne (2017: 106) göre dijital kütüphaneler, bilgiyi dağıtma işleminin yanında farklı disiplinleri birlikte barındırmasından dolayı multidisipliner bir etkileşim ortamı sağlamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında dijital kütüphanelerin farklı disiplinleri bünyesinde barındırması nedeniyle bilime katkı sağladığı düşünülmektedir. Ulusal Bilim Vakfı dijital kütüphanecilik kavramı için; bilginin üretilebilir olması, araştırılması, kullanılması amaçları doğrultusunda teknik yetenek ve güç gösteren elektronik kaynaklar olduğunu belirtmiştir (Karataş, 2015: 566). Günümüz dijital çağında kütüphanelerin sahip olduğu koleksiyonları dijitalleştirilmesi, dijitalleştirilen koleksiyonlara dünyanın her yerinden erişim sağlanması ve bilgiye hızlı ulaşım kullanıcılar tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmaktadır (Demirtel v.d., 2023: 3334). Dijital çağda bilgiye hızlı ulaşımın önem kazanması sonucunda kütüphanelerin de yaşanan değişime uyum sağlamalarının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Geleneksel anlamda sessiz kitaplık gibi duran kütüphaneler zamanla daha interaktif, daha erişilebilir ve bunların sonucunda da sosyal mekanlar olarak varlığını sürdürmeye devam etmişlerdir (Bayter ve Yıldırım, 2023: 186). Bu açıklama dikkate alındığında kütüphanelerin interaktif ve erişilebilir olması da “dijital kütüphanecilik” kavramını akıllara getirmektedir. Zamanla gelişen dijital kütüphaneler sayesinde, fiziksel olarak kütüphanelere gitmeden kaynaklara erişim imkanı sunulmakta ve internet üzerinden sınırsız bir şekilde kullanıcılara hizmet verilmektedir. (Göçoğlu v.d., 2017: 105). Dijital kütüphanelerin meydana gelmesi ve hızlı gelişmesindeki nedenler arasında; basılı üretilen bilgilerin yedeklenmesi, kağıtlarda, belgelerde ve depolama maliyetinde tasarruf sağlanması, kültürel ve ulusal mirasın gelecek nesillere bırakılacak şekilde kayıt altında tutulması ve kurumsal içerik çözümlerinin yer alması sayılmaktadır (Bayter ve Yıldırım, 2023: 187). Yazarların burada dijital kütüphanelerin avantajlarına değindikleri görülmektedir. Lesk (1997: 1) dijital kütüphanelerin sunduğu yeni imkanları vurgulamış ve dijital kütüphaneleri, “geleneksel kütüphanelerde asla sahip olunamayan güçler” olarak betimlemiştir. Bununla birlikte yine aynı çalışmada dijital kütüphaneciliği “düzenlenmiş ve dijitalleştirilmiş koleksiyon” olarak tanımlamıştır.

Dijitalleşmenin artmasıyla birlikte dijital dönüşümlerde meydana gelen gelişmelerin arasında “dijital kütüphanecilik” alanının da önem kazanması yukarıda yer alan literatür bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye’de dijital kütüphanecilik uygulamaları konusunda 2000-2024 yılları arasında yazılmış lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) tezlerin incelenmesiyle alana yönelik eğilimlerin saptanması, araştırmanın amacı olarak belirlenmiştir. Ulusal Tez Merkezi’nde kütüphanecilik konulu çalışmaların başlıklarında yer alan dijital kavramlar incelenerek bir durum saptaması yapılması planlanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda; 2000-2024 yılları arasında dijital kütüphanecilik konusuyla ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesine yönelik herhangi bir akademik çalışmaya rastlanmaması bu çalışmanın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca bu araştırmanın; 24 yıllık zaman dilimini incelenmesi, sadece dijital kavramlar esas alınarak yazılan lisansüstü tezleri değerlendirilmesi, ülkemizde dijital kütüphanecilikle ilgili eğilimlerin saptanması ve değişimin gözlenmesi amacıyla, sonraki araştırmalara kaynaklık etmesi umulmaktadır.

Covid-19 sonucunda da akla gelebilecek her iletişimin dijitalleşmesi, yaşanan kriz ile bir noktada mecburiyet haline gelmiştir (Nguyen v.d., 2021: 1). Bu durum göz önüne alındığında

kütüphanelerin de dijitalleşme ile olan ilişkilerinin incelenmesi gerçekleştirilen çalışmanın bir diğer önemli konusu olmuştur.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın evrenini, 2000-2024 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi’nde “kütüphane” ile ilgili yazılmış 1418 adet tez oluşturmaktadır (Ulusal Tez Merkezi, 2024). Araştırmanın örneklem seçimi için Ulusal Tez Merkezi’nin arama motoruna ilk olarak “kütüphane” kelimesi yazılmış, 2000 yılı öncesinde yazılan 167 tez örneklem dışında bırakılmış ve devamında başlıklarında dijital kavramların bulunduğu tezler belirlenmiştir. Bunun sonucunda Ulusal Tez Merkezi’nde kütüphanecilik ile ilgili yayınlanan çalışmaların içinden başlıklarında “dijital” kavramların yer aldığı ve konusunun kütüphaneciliği kapsadığı 73 adet yüksek lisans ve doktora tezi belirleyici olmuştur. Bu araştırmanın örneklemine belirlemek için, başlıklarda yer alan hangi kavramların “dijital” kapsamında kabul edildiğine yönelik tablo detaylı olarak Tablo 3’de okuyucuya aktarılmıştır. Tablo 3’de yer alan anahtar kelimeler sadece dijital kütüphanecilik konusunu kapsayan tezler için kullanılmıştır. Bu saptamanın doğru ve net bir sonuç vermesi için Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan tüm tezler detaylı analiz edilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

2000-2024 yılları arasında dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmaya dahil edilen veriler Ulusal Tez Merkezi’nden alınmıştır. İçerik analizi gerçekleştirilirken başlıklarında dijital kavramların bulunduğu 73 çalışma dikkatle incelenmiştir.

İçerik analizi, araştırılan konunun daha geniş kitlelere ulaşması ve gelecekteki uygulamaların, araştırmaların, kamu algısının ve politikaların şekillenmesinde faydalı bir araştırma yöntemi olarak bilinmektedir (Suri ve Clarke, 2009: 395). Çalık ve Sözbilir’e (2014: 34) göre içerik analizi üç farklı yöntemi içerisinde barındırmaktadır. Bu yöntemler; betimsel içerik analizi, meta-analiz ve meta-sentez olarak literatüre geçmiştir. 2000-2024 yılları arasında yayınlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi için betimsel içerik analiz yönteminden yararlanılmıştır. Ültay v.d. (2021: 190) göre betimsel içerik analiz tekniğinden yararlanmak isteyen araştırmacının ulaştığı bulguları doğru ve sistemli bir şekilde ortaya koyması, yorumlayarak analiz etmesi ve elde ettiği sonuçları yalın ve net bir dille ifade etmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda incelenen lisansüstü tezler açık ve net bir ifadeyle betimlenerek, elde edilen sonuçlar detaylı bir şekilde yorumlanmıştır.

Araştırma Soruları

Dijital kütüphanecilik ile ilgili 2000-2024 yılları arasında yazılan lisansüstü tezlerin analiz edilmesi için aşağıda yer alan sorulardan yararlanılacaktır. Araştırma soruları;

- 1) Ulusal Tez Merkezi’nde kütüphanecilik konusunda kaç adet tez yazılmıştır?
- 2) Yazılan tezlerden kaç tanesi dijital kütüphanecilik ile ilgilidir?
- 3) Yazılan tezlerden kaç tanesi yüksek lisans kaç tanesi doktora tezlerinden oluşmaktadır?
- 4) 24 yıl içinde Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan tezlerde dijital kütüphane uygulamaları hakkında yazılmış çalışmalarda bir artış var mıdır?
- 5) Yazılan tezlerde Tablo 3’de belirlenen başlıklarda yer alan anahtar kelimeler ne sıklıkta kullanılmıştır?
- 6) Yazılan tezlerin yöntemleri, teknikleri ve örneklemi nelerdir?
- 7) Dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili yüklenen tezler hangi üniversiteden ve hangi enstitüden yazılmıştır?

Bulgular

Yukarıda belirlenen araştırma sorularına yönelik elde edilen veriler aşağıda yer almaktadır. Her bir soru için ayrı ayrı tablolar oluşturulmuştur.

Tablo 1 2000-2024 Yılları Arasında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Sayılarına İlişkin Genel Değerlendirme

YÖKTEZ’de “Kütüphane” ile İlgili Bulunan Toplam Tez sayısı	1585
2000-2024 Yılları Arasında Yazılmış Toplam Tez Sayısı	1418
Dijital Kütüphanecilik Alanında Yazılmış Tez Sayısı	73
Yüksek Lisans Tez Sayısı	64
Doktora Tez Sayısı	9

Tablo 1’de 2000-2024 yılları arasında yazılan lisansüstü tezlerin sayılarına ilişkin genel bir değerlendirmede bulunulmuştur. Ulusal Tez Merkezi arama motoruna “kütüphane” kelimesi eklendikten sonra ortaya çıkan 1585 tez içerisinde 2000 yılının öncesinde yazılan 167 tez örneklem dışında bırakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yüksek lisans tez sayısının doktora tez sayısından çok daha fazla olduğu saptanmıştır.

Tablo 2 Yıllara Göre Yazılmış Tez Sayıları

2000: 0	2001: 0	2002: 0	2003: 0
2004: 2	2005: 1	2006: 4	2007: 5
2008:1	2009: 3	2010: 4	2011: 4
2012: 1	2013: 3	2014: 6	2015: 5
2016:1	2017:1	2018:5	2019: 9
2020: 3	2021:1	2022: 8	2023: 5
2024: 1			

Tablo 2’de yer alan veriler incelendiğinde 2000 yılından 2024 yılına kadar her yıl kaç adet tez yazıldığı analiz edilmiştir. 2000 yılından 2013 yılına kadar her yıl tez yayınlanmadığı fakat 2014 yılı ve sonrasında her yıl en az bir adet tez yayınlandığı saptanmıştır. İlerleyen yıllar değerlendirildiğinde ise en çok 2019 yılında dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili tez yayınlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3 2000-2024 Yılları Arasında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Başlıklarında Kullanılan Anahtar Kelimeler ve Sayıları

Açık/ Bilgi Erişim Kaynağı: 3	İnternet/ Teknoloji/ Metadata: 4
Bilgi/ Bilişim Teknolojileri: 4	Kütüphane Arama Motoru: 1
Bulut Bilişim: 2	Sanal/ Mobil Kütüphane: 3
Büyük Veri: 1	Sosyal Ağ/ Medya: 6
Çevrimiçi Olay Kütüphanesi: 1	Yapay Zeka: 2
Dijital/ Dijital Kütüphane/ Hizmet: 10	Veri Taban/ Madenciligi: 6
E-Kitap/ Kütüphane/Elektronik Kütüphane: 4	Web Taban/ Site/ Sayfa: 7
Elektronik Danışma: 3	Web Arşiv: 1
Elektronik Bilgi/ Kaynak/ Ortam/ Yayın: 14	Web 2.0: 1

1418 tez arasında başlıklarında dijital kavramların bulunduğu, konusu dijital kütüphanecilik olan tezler analiz edilmiş ve sonucunda Tablo 3’de yer alan anahtar kelimeler listesi oluşturulmuştur. Fakat bazı tez isimlerinde birbirinden farklı anahtar kelime bir arada kullanılmıştır. Bu başlıklarda Tablo 1’de yer alan toplam tez sayısını aşmamak adına ilk anahtar kelimeler baz alınarak bulgulara dahil edilmiştir. Dijital kütüphanecilik konulu tezleri saptayabilmek için belirlenen anahtar kelimelerden en çok “Elektronik Bilgi”, “Elektronik Kaynak”, “Elektronik Ortam”, “Elektronik Yayın” kelimelerinin başlıklarda kullanıldığı saptanmıştır.

Tablo 4 2000-2024 Yılları Arasında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Yazıldığı Yıllar, Başlıklar, Örneklemelerine Dair Bulgular

Tez Yılı	Tez Adı	Tezin Örnekleme
2004	Bilgi Teknolojisinin Üniversite Kütüphanelerinde Yönetim İşlevleri Üzerine Etkileri ve Türkiye'deki Uygulamaya İlişkin Bir Araştırma	Türkiye'de İşlevlerini BT'ye Dayalı Olarak Gerçekleştiren Devlet ve Vakıf Üniversite Kütüphaneleri (68 Adet Kütüphane)
2004	Üniversite Kütüphaneleri Web Sitelerinin Değerlendirmesi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Örneği	Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Web Sitesi
2005	Türkiye'de Akademik Tıp Kütüphanelerinde Kullanılan Elektronik Kaynakların Analizi	Tıp Fakültesi Bulunan 44 Üniversite
2006	Elektronik Bilgi Kaynaklarında Maliyet-Yarar Analizi: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi Üzerine Bir Değerlendirme	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Elektronik Kaynak Koleksiyonu
2006	Elektronik Danışma Hizmetleri: Oda Kütüphanesi Örneği	ODTÜ Kütüphanesi Danışma Hizmetleri
2006	Kütüphane Web Sitelerinde Kullanılabilirlik ve Kullanılabilirlik İlkelerine Dayalı Tasarım	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) Web Sitesi
2006	Melez Kütüphanede Bilgi Erişim Sorunları	İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'ni Bir Günde Kullanan Kişiler
2007	Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesindeki Akademik Personel ve Öğrencilerin Çağdaş Kütüphane ve Olanaklarının Eğitimde Kullanılması ve İnternet Tabanlı Bilgiye Ulaşım Yolları Hakkındaki Görüşleri	Çanakkale On Sekiz Mart Üniversite'sinde Görev Yapan 150 Akademik Personel, 300 Öğrenci
2007	Çocuk Kütüphanelerinde Elektronik Yayınların Kullanımı ve Yaygınlaştırılması	Elektronik Çocuk Yayınlarından Örnekler
2007	Ekonomik Kütüphanelerinde İş Birliği: Ulusal E-Kütüphane Model Önerisi	Ankara'da Ekonomi ile İlgili Kurumların Bünyesinde Süreli Yayın/ Veri Tabanı Aboneliği Bulunan Kütüphaneler
2007	Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Metadata Kullanımı	Türkiye'deki Üniversite Kütüphaneleri
2007	Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarına Dayalı Yararlandırma Hizmeti: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama Örneği	İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi'nde Bulunan E-Kaynaklar
2008	Türkiye'de Tıp Kütüphanelerinde Elektronik Süreli Yayın Hizmetleri Yönetimi	Türkiye'de Üniversitelere Bağlı Tıp Fakültelerinin Kütüphanelerinde Elektronik Süreli Yayın Bulunduran 50 Fakülte

2009	Kullanıcı Erişimi Açısından Üniversite Kütüphaneleri Web Siteleri Arayüz-İçerik Uyumu Sorunu	Ege Üniversite, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Web Siteleri
2009	Kurum Kütüphanelerinde Elektronik Danışma Hizmetleri: DSİ Kütüphanesi Örneğinin Değerlendirilmesi	DSİ Kurumunun Merkez Kütüphanesi ve Merkez Birimine Verdiği Hizmetler
2009	Türkiye’de Açık Erişim, Kurumsal Arşivler ve Akademik Kütüphaneler	Türkiye’deki Üniversite Kütüphanelerindeki Açık Erişim Hizmetleriyle İlgili Kaynaklar ve Personel ile Bu Üniversitelerin Sahip Oldukları Diğer Açık Erişim Kaynakları
2010	Dijital Kütüphanelerde Veri Madenciliği Uygulamaları: Akdeniz Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği	Akdeniz Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Veri Tabanı
2010	Görme Engelliler için Web Tabanlı, Etkileşimli Bir Sesli Kütüphane Otomasyon Sisteminin Geliştirilmesi ve Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesi	Abidinpaşa Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Bilişim Teknolojileri Alanından Beş Öğretmen ve Beş Öğrenci
2010	Üniversite Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitimi: Ankara’daki Devlet Üniversite Kütüphanelerindeki Uygulamalar ve Elektronik Ortamda Kullanıcı Eğitimi için Öneriler	Ankara’daki Devlet Üniversite Kütüphaneleri
2010	Yerel Kültür Mirasının Dijitalleştirilmesi ve Halk Kütüphaneleri: Yalova Örneği	Türkiye’de E-Devlet Uygulamaları İçin Pilot İl Seçilen Yalova İli Halk Kütüphanesi
2011	Anlamsal Web Tabanlı Kütüphane Bilgi Sistemi	Bilgi Açıklanmamıştır
2011	Bilişim Teknolojileri Altyapı Kütüphaneleri ile Bilişim Projeleri Süreçleri ve Bir Uygulama Çalışması	Bilgi Açıklanmamıştır
2011	İçerik Yönetim Sistemleri ve Sanal Kütüphanelerde Bilgi Hizmetleri	Ulusal Kütüphanenin Web Sayfası Yoluyla Sunduğu Hizmetler
2011	Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanmasında Konsorsiyumların Rolü: ANKOS Örneği	ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) İstatistikî Bilgileri
2012	Bilgi Teknolojilerinin Statü Bağlamında Bilgi Profesyonelliğine Yansıması: Ankara’da Çalışan Kütüphaneciler Üzerine Bir Araştırma	Ankara İlinde Bulunan Başbakanlığa Bağlı Kurumlar, Üniversite Kütüphaneleri ve Halk Kütüphanelerinde Görev Yapan Bilgi Profesyonelleri Arasından Seçilen Kişiler
2013	Bilgi ve Belge Merkezlerinde Veri Tabanı Yönetimi: Yıldız Teknik Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği	Yıldız Teknik Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Veri Tabanı
2013	İstanbul’daki Araştırma Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Hizmetleri: İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Örneği	İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Örneği
2013	Üniversite Kütüphanelerinde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı	Türkiye’deki Üniversite Kütüphaneleri/ Toplam 136 Üniversite Kütüphanesi (92 Devlet, 44 Vakıf)

2014	Fatih Projesi Uygulamalarına Yönelik Gözlemleri İçeren Çevrim İçi Olay Kütüphanesinin Tasarlanması ve Değerlendirilmesi	TÜBİTAK 113K302 Numaralı Proje Kapsamında ADDIE Modeli Çerçevesinde Tasarlanan Çevrim İçi Örnek Olay Kütüphanesi
2014	Kalite, İşletme ve Dijital Üçgende Kütüphanelerin Geleceği	İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde Örnek Kitle Olarak 100 Kişi Örnekleme Dahil Edilmiştir
2014	Sosyal Ağlar ve Bilgi Hizmetleri: Ağ Kuşağının Kütüphanelerden Beklentileri	Hacettepe Üniversitesi Sosyal Medya Kullanıcıları
2014	Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinin Mobil Geleceği	Türkiye'deki Yedi Bölgeyi Temsilen Her Bölgeden Bir Devlet, Bir Vakıf Üniversitesi Olacak Biçimde En Az İki Kurum, Toplamda 30 Kurum Örnekleme Olarak Seçilmiştir.
2014	Üniversitelerde Bilişim Teknolojileri Hizmet Yönetimi için Bilgi Teknolojileri Altyapı Kütüphanesi (ITIL) Kullanımı	Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Kampüsü İçerisinde Yer Alan Akademik ve İdari Birimler
2014	Üniversite Kütüphanelerine Satın Alınan İşletme ve İktisat Alanlarındaki Elektronik Bilgi Kaynaklarının Maliyet-Fayda Analizi	Bilgi Açıklanmamıştır
2015	Büyük Verinin Üniversite Kütüphaneleri Açısından Önemi ve Kütüphane Hizmetlerinde Kullanımı: Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri Örneği	Ankara Üniversitesi Kütüphanelerinde Çalışan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Mezunu 35 Kütüphaneci Örnekleme Dahil Edilmiştir
2015	Dijital Kültür Ortamında Üniversite Kütüphaneleri: İstanbul Örneği	İstanbul'daki Üniversite Kütüphaneleri
2015	Halk Kütüphanelerinin Dijital Hizmetlerinin Geliştirilmesi: Ankara İli Örneği	Ankara'da Bulunan Halk Kütüphanelerinde Merkez İlçe ile Bünyesinde Meslek Eğitimi Almış Personelin Bulunan Dokuz Kütüphane Örnek Grubuna Dahil Edilmiştir
2015	Kütüphane Web Sayfalarının Öğrenciler Tarafından Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesi: Sakarya Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama Çalışması	SAÜ Kütüphanesi Mevcut Web Sayfasının Kullanılabilirlik Seviyesinin Değerlendirmesi
2015	Üniversite Kütüphanelerinde Sosyal Medya Politikaları	Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinden Sosyal Medya Araçlarından En Az Birini Kullananlar ve Bu Kütüphanelerde Çalışan Kütüphanecilik/Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Mezunu Personel (233 Anket Değerlendirmeye Alınmıştır)
2016	Kütüphane Hizmetlerinin Elektronik Ortam Aracılığı ile Etkin Olarak Sağlanması için Teknolojik Altyapının Oluşturulması	Bilgi Açıklanmamıştır
2017	Üniversite Kütüphaneleri ve Bulut Bilişim: Kavramsal Bir Model Önerisi	Türkiye'de Bulunan Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Bilgi İşlem Daireleri
2018	Elektronik Danışma Kütüphanecisinin Nitelikleri	İstanbul'daki Üniversite ev Özel Araştırma Kütüphaneleri

2018	Kültürel Mirasın Korunmasında Web Arşivleme ve Ulusal Kütüphane Uygulamaları	Kültürel Miras ve Web Arşivleme Konularına İlişkin Yerli ve Yabancı Bilimsel Literatür ve Web Arşivlemeye Yönelik Olarak Dünya Genelinde Sürdürülen Uygulamalar
2018	Üniversite Kütüphaneleri Hizmetlerinin Etkin Sunumunda Sosyal Medya Kütüphaneciliği	Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’nun Web Sayfasında “Üniversitelerimiz” Başlığı Altında Sergilenen Üniversiteler
2018	Veri Madenciliği ile Kütüphane Kullanımı ve Ders Başarısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Uşak Üniversitesi Merkez Kütüphane İİBF İşletme Bölümü Öğrencilerinin Zorunlu Dersler için Aldıkları Ödünç Kitaplar.
2018	Web Bilgi Sistemlerinde Hizmet Kalitesi Değerlendirmesi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Örneği	Hacettepe Üniversiteleri Kütüphaneleri (Beytepe, Sağlık Bilimleri ve Ankara Devlet Konservatuarı)
2019	Elektronik Kütüphane Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesinde Bir Uygulama	Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi (OMÜ) E-Kütüphane Kullanıcıları
2019	Araştırma Üniversitesi Kütüphanelerinde E-Kitap Koleksiyonu Oluşturma	Ankara, Boğaziçi, Erciyes, Gazi, Gebze Teknik, Hacettepe, İstanbul, İstanbul Teknik, İzmir İleri teknoloji Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
2019	Bulut Bilişim Uygulamaları ile Veri Tabanlarına Erişim: Ulakbim ve Üniversite Kütüphaneleri için Bir Model Önerisi	Türkiye’deki “Tüm Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Kütüphaneleri” ile “ULAKBİM” İncelenmiş ve Bulut Bilişim Teknolojisi, Veri Tabanları, Konsorsiyumlar ve Üniversite Kütüphaneleri Konuları Sınırlı Tutulmuştur
2019	Kanıtı Dayalı Tıp Kütüphaneciliğinde Elektronik Kaynak Kullanımı	İstanbul’da Bulunan Tıp, Sağlık Bilimleri, Eczacılık ve Diş Hekimliği Fakülteleri Olan Vakıf Üniversitelerinde Çalışan Akademisyenler (21 Üniversite)
2019	Kütüphane Arama Motorlarında Logo Analizleri ile Kullanıcı Tanıma ve Derme Geliştirme	Giresun Üniversitesi Merkez Kütüphanesi’nin Kullandığı Arama Motoru
2019	Kütüphane Kaynaklarının Akademik Performansa Etkisi: Eritre Teknoloji Enstitüsü Kütüphanesi Örneği	Eritre Teknoloji Enstitüsü Kütüphanesindeki Bilim, Eğitim ve Mühendislik Fakülteleri
2019	Türkiye’de Derleme Kütüphanelerinde Bilgi Kaynaklarına Erişilebilirlik Sorunları: Otomotiv Sektörü Örneği	Türkiye’deki Derleme Kütüphanelerinde Otomotiv Sektörü ile İlgili Bilgi Kaynakları.
2019	Üniversite Kütüphanesi Verileri Üzerinde Veri Madenciliği Yöntemlerinin Uygulanması	2009-2019 Yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde Araştırma Yapan Öğrencilerin Kitap Ödünç Alma Davranışlarını İçeren Veri Seti
2019	Veri Madenciliği Teknikleri Uygulayarak Kütüphane Otomasyonunda Bilgi Keşfi Elde Edilmesi	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Merkez Kütüphanesi’ne Ait Bilgi Sistemi.

2020	Halk Kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin E-Kitap Farkındalığı ve Kullanımı	KTB'ne, ve KYGM (Kütüphaneler Ve Yayınlar Genel Müdürlüğü)'ne Bağlı Olan İl, İlçe ve Şube Halk Kütüphanelerinde Çalışan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nden Mezun Olan Kütüphaneciler
2020	Kütüphanelerde Yapay Zeka Uygulamaları	Ankara'daki Tüm Üniversite Kütüphaneleri
2020	Nicel Birikimin Nitel Değişime Etkisi: Kütüphane Yönetiminde Veri Madenciliği Uygulaması	Bilgi Açıklanmamıştır
2021	Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Sosyal Medyanın Etkin Kullanımı ve Analizi	30.06.2019- 01.09.2019 Tarihleri Aralığında İncelenen Türkiye'de Sosyal Medya Hesaplarına Sahip Olan Üniversite Kütüphaneleri
2022	Bilgi Merkezi ve Hizmetlerinde Veri Madenciliğinin Kullanılabilirliği: Üniversite Kütüphaneleri Örneği	Bilgi Açıklanmamıştır
2022	Dijital Çağda Çocuklara Hizmet Veren Kütüphaneciler İçin Yeterlilikler ve Türkiye'de Durum	Bilgi Açıklanmamıştır
2022	Dijitalleşme Çağında Dijitalleşen Kütüphaneler ve Akademisyenlerin Kütüphaneden Beklentileri: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği	Necmettin Erbakan Üniversitesinde Görev Yapan Akademisyenler
2022	Dijital Servis Dönüşümü ve Bilişim Teknolojileri Altyapı Kütüphanesi Süreçlerinin Yaşam Döngüsü	Bilgi Açıklanmamıştır
2022	Elektronik Kaynak Yönetim Sistemlerinin Üniversite Kütüphanelerindeki Elektronik Kaynak Yönetimi Açısından İncelenmesi	Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Web Sitesinde Bulunan 129 Devlet, 74 Vakıf Üniversite Kütüphanesinden Web Sitelerinden Erişilen 381 Personel
2022	Halk Kütüphanelerinde Dijital İtibar Yönetimi: Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Örneği	Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesinin Dijital Pazarlama ve Sosyal Medya Araçlarının İncelenmesi
2022	Pandemi Sürecinde Sosyal Ağlarda Üniversite Kütüphanesi Hizmetleri	QS World University Ranking 2021 Listesindeki İlk 1000 De Yer Alan En Başarılı Türk Üniversiteleri (Koç, Bilkent, Sabancı, ODTÜ, Boğaziçi, İstanbul Teknik Üniversitesi)
2022	Üniversite Kütüphanelerinde Yapay Zeka Teknolojilerinin Kullanımı: Yeni Nesil Üç Boyutlu Uygulamalar	Türkiye'de Bulunan 131'i Devlet, 78'i Vakıf Üniversitesi Statüsündeki Yükseköğretim Kurumu Kütüphanesinde Çalışan 383 Personel
2023	Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Twitter Hesabı Verilerine Yönelik İçerik Analizi ve Sosyal Ağ Analizi Çalışması	CMK resmi Twitter Hesabı: "@cb_kutuphane"

2023	Dijital Kütüphanelerin Eğitim Ortamında İÇselleştirilmesi ve Etkinleştirilmesi: Europea ve EBA Örneği	2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında Ardahan İli Merkezinde Yer Alan İki Resmi Ortaokulun 7. Sınıfta Öğrenim Gören Toplam 34 Öğrenci Oluşturmaktadır.
2023	Lisans Öğrencilerinin Kütüphane Bilgi Hizmetlerinde Teknoloji Kullanımı ve Farkındalığı: Aksaray Üniversitesi Örneği	Aksaray Üniversitesi’nde Eğitim Gören 12.500 Lisans Öğrencisi
2023	Mobil Kütüphane Uygulamalarında Kullanıcı Arayüz Tasarımı: Üniversite Kütüphanelerine Yönelik Mobil Uygulama Önerisi	Bilgi Açıklanmamıştır
2023	Nadir Eserler Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Hizmetleri: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Örneği	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
2024	E-Kaynak Kullanımının Zaman Serileri Modellemesi ile Tahmini: TBMM Kütüphanesi Örneği	TBMM Kütüphanesinin Abone Olduğu; Political Science Complete Veri Tabanının Standart Kullanım Raporları ile OECD Library Veri Tabanının COUNTER 4 Uyumlu Kullanım Raporları

Tablo 4’de örneklem dahilinde sınırlandırılan 73 tez çalışmasının hangi yıllarda yazıldığı, başlıkları ve örneklemeleri analiz edilmiştir. Tüm tezler yıllarına ve alfabetik sıralamaya göre tabloya işlenmiştir. Bu doğrultuda ele alınan tezlerin örneklemeleri içerik analiz yöntemi ile belirlenmiştir. 73 tez arasından dokuz tezin örneklem bilgisine ulaşamamıştır. Bu oran dikkate alındığında 2000-2024 yılları arasında yayınlanan tezlerin çoğunda örneklem bilgisine yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5 2000-2024 Yılları Arasında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Yöntemleri ve Tekniklerine İlişkin Genel Değerlendirme

Tezlerin Yöntemleri	Tez Sayısı	Tezlerin Teknikleri	Tez Sayısı
ARIMA Yöntemi	1	Anket Tekniği	39
Belgesel Kaynak/Literatür Analizi	26	Görüşme Tekniği	10
Betimleyici Analiz	23	Gözlem Tekniği	10
İçerik Analiz Yöntemi	3	Mülakat Tekniği	4
İstatiksel Yöntem	1	Modelleme ve Simülasyon Tekniği	1
Karşılaştırma Yöntemi	1	Öğretim Tasarım Modeli Kullanılabilirlik Testi	1
Karma Araştırma Yöntemi	2	Sesli Düşünme Tekniği	1
Kullanılabilirlik Test Yöntemi ve Sözlü Protokol Analizi	2	Tarama Tekniği	1

Ön Test/ Son Test Eşitlenmemiş Kontrol Gruplu Araştırma Yöntemi	1	Yazışma Tekniği	1
Örnek Olay Yöntemi	2		
Sormaca Yöntemi	1		
Tarama Yöntemi	2		
Veri Madenciliği Yöntemi	3		

Tablo 5’de 2000-2024 yılları arasında dijital kütüphanecilik konusuyla ilgili yazılan tezlerin yöntemleri ve tekniklerine ilişkin genel değerlendirmede bulunulmuştur. Yayımlanan tezlerde tek bir yöntem ve teknik kullanılmamıştır. Bu doğrultuda kullanılan her bir yöntem ve teknik tek tek analiz edilerek tabloya aktarılmıştır. Bazı tezlerde yöntem ve teknik bilgisi açıklanmamıştır. En çok kullanılan yöntem olarak 26 tezde “belgesel kaynak/literatür analiz” yöntemi kullanılmıştır. Ardından 23 tezde “betimleyici analiz yöntemi” kullanıldığı belirlenmiştir. Teknik açıdan, 39 tezde “anket” tekniğinden, 10 tezde ise hem “gözlem” hem de “görüşme” tekniklerinden yararlanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6 2000-2024 Yılları Arasında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Hangi Üniversite/Enstitü Tarafından Kaç Adet Yazıldığına Dair Genel Değerlendirme

Üniversite ve Enstitü İsimleri	Tez Sayıları
Afyon Kocatepe Üniv. FBE İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yön. ABD	2
Akdeniz Üniv. SBE İşletme ABD	1
Ankara Üniv. SBE Bilgi ve Belge Yön. ABD	13
Atatürk Üniv. SBE Bilgi ve Belge Yön. ABD	1
Beykent Üniv. FBE Matematik Bilgisayar ABD	1
Çanakkale On Sekiz Mart Üniv. SBE Eğitim Bilimleri ABD Eğitim Yönetimi ve Denetim BD	1
Çankırı Karatekin Üniv. SBE Bilgi ve Belge Yön. ABD	6
Eskişehir Anadolu Üniv. SBE Bilgi ve Belge Yön. ABD	1
Erzincan Binali Yıldırım Üniv. FBE Elektrik Elektronik Mühendisliği ABD	1
Erzincan Binali Yıldırım Üniv. SBE Türkçe ve Sosyal Bilimler ABD	1
Gazi Üniv. Bilişim Enstitüsü Bilgisayar Eğitim ABD	2
Hacettepe Üniv. SBE Bilgi ve Belge Yön. ABD	12
Işık Üniv. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Görsel İletişim Tasarımı YL Programı	1

İstanbul Aydın Üniv. SBE İşletme ABD Kalite Yönetimi BD	1
İstanbul Kültür Üniv. SBE İletişim Tasarımı ABD	1
İstanbul Üniv. SBE Bilgi ve Belge Yön. ABD	9
İstanbul Üniv. Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bilgisayar Mühendisliği ABD	1
Kadir Has Üniv. SBE	1
Marmara Üniv. Türkiyat Araştırmaları Ens. Bilgi ve Belge Yön. ABD	8
Necmettin Erbakan Üniv. SBE Yönetim Bilişim Sistemleri ABD Yönetim Bilişim Sistemleri BD	2
Okan Üniv. SBE İşletme ABD	1
On Dokuz Mayıs Üniv. FBE Bilgisayar Mühendisliği ABD	2
On Dokuz Mayıs Üniv. SBE Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik ABD	1
Sakarya Üniv. SBE Yönetim Bilişim Sistemleri ABD	1
Trakya Üniv. SBE İşletme ABD	1
Uşak Üniv. SBE İşletme ABD	1

Tablo 6’da 2000-2024 yılları arasında yazılan lisansüstü tezlerin hangi üniversiteden ve hangi enstitüden yazıldığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Örneklem dahilinde seçilen 73 adet tez analiz edilmiş ve hangi üniversite/enstitünün dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili tez yayınladığı saptanmıştır. Dijital kütüphanecilik konusunda en çok ‘‘Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı’’ öğrencileri 13 tez yayınlarken ilk sırada yer alırken, 12 adet tez yayınlarken ‘‘Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı’’ öğrencileri ikinci sırada yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler

İnsanlık tarihi var olmaya başladığından bu yana gelişme ve değişmeye devam etmektedir. Teknolojik gelişmelerin devam etmesiyle meydana gelen değişimler de dijital dönüşümün giderek artan bir hızda hayatımıza dahil olduğunu göstermektedir. Özellikle Covid-19 pandemisi sonrasında dijitalleşmenin çok daha fazla artmış olması yadsınamaz bir gerçektir. Bu vesile ile dijital dönüşümün birçok alanda olduğu gibi kütüphanecilik alanında da sürekli geliştiği görülmektedir. Basılı kaynaklara ulaşmanın zor olması, mekânsal farklılıklardan dolayı bilgiye ulaşamayan kullanıcıların sayısının artması gibi durumlardan dolayı dijital kütüphanelerin daha fazla kullanılmaya başlandığı düşünülmektedir.

Bugün birçok kütüphanenin hem geleneksel hem de elektronik ortamda hizmet verdiği bilinmektedir. Hem geleneksel hem de dijital ortamda hizmet veren kütüphanelerin ise geleneksel olma çabasından çıkmaya çalıştığı düşünülmektedir (Afzali, 2008: 276). Gerçekleştirilen bu çalışma ile 2000-2024 yıllarını kapsayan dönemde Ulusal Tez Merkezi'nde dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin eğilimlerini saptamak hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda dijital kütüphanecilik alanında yazılan lisansüstü tezler içerik analiz yöntemi ile incelenmiş ve eğilimleri saptanmıştır. Çalışma kapsamında araştırma soruları doğrultusunda elde edilen cevaplar şu şekilde sıralanabilir:

- 1) 2000 ve 2024 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi'nde kütüphane konulu toplamda 1418 adet tez yer almaktadır.
- 2) Gerçekleştirilen araştırma sonucunda yazılan tezlerin başlıklarında bulunan dijital kavramlar ve konusu kütüphaneciliği kapsayan 73 adet tez saptanmıştır. Başlıklarda yer alan hangi kavramların “dijital” kapsamında kabul edildiğine yönelik detaylar Tablo 3’de okuyucuya aktarılmıştır.
- 3) 2000 ve 2024 yılları arasında yayınlanan lisansüstü tezlerin 64 tanesi yüksek lisans 9 tanesi ise doktora tezlerinden oluşmaktadır.
- 4) Yayınlanan tezler 2000/2013 ve 2014/2024 yılları arasında değerlendirildiğinde;

2000/2013 yılları arasında 28, 2014/2024 yılları arasında 45 adet tez yazıldığı saptanmıştır. Bu durum göz önüne alındığında 24 yıllık zaman zarfı içerisinde ilk 10 yıla oranla son 10 yılda daha fazla lisansüstü tez yayınlandığı 2014 ve sonrasında her yıl düzenli bir şekilde tez yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat her yıl düzenli olarak artan düzeyde lisansüstü tezlerin yayınlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. En çok tez ise 2019 yılında yayınlanmıştır. 2014 yılı itibari ile her yıl dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili tez yayınlanması da bu konunun önemini vurgulamaktadır.

- 5) Tablo 3’de belirlenen anahtar kelimeler doğrultusunda en çok “Elektronik Bilgi”, “Elektronik Kaynak”, “Elektronik Ortam”, “Elektronik Yayın” kelimelerinin başlıklarda kullanıldığı saptanmıştır. Bu doğrultuda dijital kütüphanecilik konulu tezler hakkında araştırma yapmak isteyen araştırmacıların 2000-2024 yılları arasında en çok “elektronik” kelimesinden yararlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Tüm başlıkların ortak noktasında bulunan “elektronik” kelimesine ağırlık verilmesi de elde edilen bir diğer veri olarak araştırma sonuçlarına dahil edilmiştir.

- 6) Dijital kütüphanecilik konulu tezlerin yöntemleri ve teknikleri detaylı olarak analiz edilmiştir. Bu analiz doğrultusunda yöntem olarak en çok 26 tezde yer alarak “belgesel kaynak/literatür analiz” yönteminden yararlanılması mevcut literatürün derinlemesine incelenmesini sağlayarak temel bilgi ve teorik çerçeveler sunmaktadır. İkinci sırada 23 adet tezde yer alan betimleyici analiz yöntemi ise, durumu detaylandırarak kapsamlı bir resim çizmekte ve karşılaştırma yapma imkanı vermektedir. 39 adet tezde yer alan anket tekniği, geniş katılımcı kitlesinden doğrudan geri bildirim toplayarak, kullanıcı deneyimlerini ve ihtiyaçlarını belirlemede etkilidir. 10 tezde yer alan gözlem tekniği, kullanıcıların gerçek zamanlı davranışlarını objektif bir şekilde incelerken, 10 tezde yer alan görüşme tekniği ise katılımcıların derinlemesine bilgi ve kişisel deneyimlerini anlamaya yönelik nitel veri sağlamaktadır. Bu yöntem ve teknikler, dijital kütüphanecilik araştırmalarına derinlik, çeşitlilik ve güvenilirlik kazandırarak daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini mümkün kılmaktadır. Yazılan tezlerin örneklemeleri ise Tablo 4’de detaylı olarak okuyucuya aktarılmıştır.
- 7) Dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili yayınlanan tezlerin hangi üniversite ve hangi enstitüden yazıldığına ilişkin bilgiler Tablo 6’da aktarılmıştır. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin 13 tez ile dijital kütüphanecilik konusunda en çok yayın yapan grup olarak öne çıkmaları, üniversitenin bu alandaki akademik çalışmalara önem verdiğini göstermektedir. Takiben 12 adet tez yayınlayan Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı olmuştur. Bu iki üniversitenin öğrencilerinin dijital kütüphanecilik konusundaki aktif akademik çalışmalarının, alanın gelişimine ve zenginleşmesine önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir.

Tüm bu veriler incelendiğinde dijital kütüphanecilik konusu ile ilgili Ulusal Tez Merkezi’nde lisansüstü tezlere yer verildiği saptanmıştır. Fakat günümüz şartlarında dijitalleşmenin giderek önem kazanması değerlendirildiğinde bu konuya yeteri kadar önem verilmediği düşünülmektedir. Günümüzde her alanda dijitalleşmenin çok fazla artması ve bu durumun kütüphanelere de yansımalarına bağlı olarak dijital kütüphanecilik kavramı üzerine daha fazla araştırma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Gerçekleştirilen çalışmada 2000-2024 yılları arasında yayınlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi sonucunda her yıl düzenli olarak dijital kütüphanecilik hakkında çalışmaların olmaması da ortaya konan konulardan bir diğeri olarak değerlendirilmiştir. Dijital dönüşümün her geçen gün kendisine bir yenilik eklediği

düşünüldüğünde dijital kütüphanecilik alanında yaşanan değişimlerin de tespit edilmesi gerekmektedir.

Tablo 3’de verilen anahtar kelimeler doğrultusunda Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan araştırmalarda sosyal medya kütüphaneciliğine dair sadece altı adet araştırmaya rastlanılmıştır. Günümüz teknolojik gelişmeleri ve sosyal medyanın etkin kullanımı göz önünde bulundurulduğunda sosyal medya kütüphaneciliğine dair 24 yıllık süre zarfında sadece altı adet tez yazılmasına ayrı olarak dikkat edilmiştir. Yılmaz’a (2021: 56) göre üniversite kütüphanelerinde iletilmek istenen mesajları düşük bütçeli bir maliyetle geniş kitlelere aktarmak için sosyal medya sıra dışı bir medya aracı olarak kullanılmaktadır. Sosyal medyanın sağladığı bu gücü kullanmanın ve kullanıcılar ile sosyal medya aracılığıyla iletişim kurmanın ise son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma yukarıda açıklanan örneklem ve kısıtlar dahilinde gerçekleştirilmiştir. Bu hali ile genellenemez. Bununla birlikte gerçekleştirilmiş olan bu araştırmaların literatüre katkı sağlaması ve kaynak olabilmesi temenni edilmektedir.

Kaynakça

Afzali, Mehdi (2008), “Karma Kütüphane: Dijital Ve Geleneksel Kütüphanelerin Odak Noktası”, *Türk Kütüphaneciliği*, 22(3), 266-278.

Atalay, Gül Esra (2018), “Dijital Çağda Marshall McLuhan’ı Yeniden Düşünmek: Bir Uzantı Ve Ampütasyon Olarak Yeni Medya Teknolojileri”, *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(6), 27-48.

Bayter, Mustafa ve Yıldırım, Kübra (2023), “Dijital Kütüphaneler Ve Sosyal Medyanın Sentezi: Bilgi Paylaşımında Yenilikçi Güç”, *Library Archive and Museum Research Journal*, 4(2), 185-200. doi:<https://doi.org/10.59116/lamre.1328838>

Bezirci, Pervin ve Biçen Aras, Bahar (2022), “COVID-19 Ve Üniversite Kütüphanelerinin Twitter Kullanımı”, *Library Archive and Museum Research Journal*, 3(1), 1-26. doi:<https://doi.org/10.29228/lamre.55065>

Bozkurt, Aras, Hamutoğlu, Nazire Burçin, Liman Kaban, Ayşegül, Taşçı, Gülşah ve Mona Aykul (2021), “Dijital Bilgi Çağı: Dijital Toplum, Dijital Dönüşüm, Dijital Eğitim Ve Dijital Yeterlilikler”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63. doi:<https://doi.org/10.51948/auad.911584>

Bush, Vannevar (1945) “As We May Think. The Atlantic Monthly” (Çevrimiçi) <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1945/07/as-we-may-think/303881/> (Erişim Tarihi: 15 Ekim, 2024)

Castells, Manuel (2010). *The Rise Of The Network Society - The Information Age: Economy, Society, And Culture*. A John Wiley & Sons, Ltd., Publication

Çalık, Muammer ve Sözbilir, Mustafa (2014) “İçerik Analizinin Parametreleri”, *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. doi:<http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412>

Ersöz, Betül ve Özmen, Mehmet (2020) “Dijitalleşme Ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri”, *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 11(42), 170-179. doi:<https://doi.org/10.5824/ajite.2020.03.007.x>

Göçoğlu, Volkan, Babaoğlu, Cenay ve Öktem, Mustafa Kemal (2017) “Dijital Kütüphanelerin Üniversite Akademik Performansına Etkisi: Kamu Yönetimi Disiplini Bağlamında Bir İnceleme”, *Yasama Dergisi*, (36), 93-120.

Gökkurt Demirtel, Özlem, Yıldırım, Banu Fulya ve Can, Şerife Funda (2023) “Kültürel Miras Taşıyıcısı Olarak Dijital Kütüphaneler: Dede Korkut Kitabının Dresden Dijital Nüshası”, *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 333 - 350. doi:<https://doi.org/10.16985/mtad.1180851>

Kara, Nurat ve Karanfiloğlu, Mehmet (2020) “İtişimin Dijitalleşmesi: Pandemi (COVID-19) Ve Enformasyon Teknolojileri”, *AJIT-e Akademik Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 11(42):87-99. doi:<https://doi.org/10.5824/ajite.2020.03.003.x>

Karataş Ateş, Esmeray (2015) “Dijitalleştirme Süreci ve Dijital Kütüphane Uygulamalarına Bir Bakış”, *Türk Araştırmaları Dergisi*, 10(10), 561-574. doi:<https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8528>

Keralapura, Manjunatha (2009) “Technology And Customer Expectation İn Academic Libraries: A Special Reference To Technical/Management Libraries İn Karnataka”, *The International Information & Library Review*, 41(3):184-195. doi:<https://doi.org/10.1080/10572317.2009.10762812>

Kutluca, Tamer ve Yalman, Murat (2016) “Geleneksel Kütüphanelere Alternatif Bir Tasarım: E- Kütüphane”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(35), 345-366. doi:<https://doi.org/10.31795/baunsobed.645306>

- Külcü, Özgür (2010) “Belge Yönetiminde Yeni Fırsatlar: Dijitalleştirme Ve İçerik Yönetimi Uygulamaları”, Bilgi Dünyası, 11(2): 290-331. doi:<https://doi.org/10.15612/BD.2010.239>
- Lesk, M. (1997). Practical Digital Libraries: Books, Bytes And Bucks, Morgan Kaufmann Publishers.
- Licklider, J. (1965). Libraries Of The Future, Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology Press .
- McLuhan, M. (1962). The Gutenberg Galaxy, Toronto Üniversitesi Yayınları .
- McLuhan, M., ve Powers, B. R. (2020). Global Köy, Bahar Öcal Düzgören (Çev.), Scala Yayıncılık.
- Mnzava, Esther Ernest (2020) “Twitter Library Account: Highlights For The Users And Librarians”, Library Hi Tech News, (2), 8-10. doi:<https://doi.org/10.1108/LHTN-07-2020-0064>
- Nguyen, Minh Hao ve Hargittai, Eszter (2021) “Digital İnequality İn Communication During A Time Of Physical Distancing: The Case Of Covid-19”, Computers in Human Behavior, 120(5), 106-717. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106717>
- Sarıtaş, Ahmet, Korkmaz, İlknur ve Tunca, Mustafa Zihni (2017) “Pazarlama İletişiminde İnovatif Bir Kanal Olarak Sosyal Medyanın Kullanımı: Otomotiv Sektörü Üzerine Bir Araştırma”, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (4), 95 - 108. doi:<https://doi.org/10.18092/ulikidince.351610>
- Skog, Daniel (2019) “The Dynamics Of Digital Transformation: The Role Of Digital İnnovation, Ecosystems And Logics İn Fundamental Organizational Change”, Yayımlanmış Doktora Tezi. Umea University.
- Suri, Harsh ve Clarke, David (2009) “Advancements İn Research Synthesis Methods: From A Methodologically İnclusive Perspective”, Review of Educational Research, 79(1):395-430. doi:<https://doi.org/10.3102/0034654308326349>
- Tarakçı, İ. E., ve Göktaş, B. (2021). Dijital Gelecek, Dijital Dönüşüm, Efe Akademi.
- Teichert, Roman (2019) “Digital Transformation Maturity: A Systematic Review Of Literature”, Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 67(6):1673-1687. doi:<https://doi.org/10.11118/actaun201967061673>

Ulusal Tez Merkezi. (2024) Kütüphanecilik. (Çevrimiçi)
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. (Erişim Tarihi: 01.08.2024).

Ültay, Esra, Akyurt, Hakan ve Ültay, Neslihan (2021) “Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi”, IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 188 - 201.
doi:<https://doi.org/10.21733/ibad.871703>

Üstün, Ayşe (1994) “Teknolojik Gelişmelerin Kütüphane Ve Bilgi Merkezlerine Etkisi (Yasalar Açısından Bir Yaklaşım)”, Türk Kütüphaneciliği, 8(3), 217-229.

We Are Social. (2024) Digital 2024: 5 Billion Social Media Users. (Çevrimiçi)
<https://wearesocial.com/us/blog/2024/01/digital-2024-5-billion-social-media-users/>. (Erişim Tarihi: 01.08.2024).

Yılmaz, Fikret. (2021) “Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Sosyal Medyanın Etkin Kullanımı Ve Analizi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.